

Handläggare
Camilla Berner
Telefon: 08-50846463

Till
Arbetsmarknadsnämnden
18 februari 2025

Yttrande över remiss av Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2024/1449

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Sammanfattning

Utredningen Språkrav för språkutveckling föreslår att det införs ett språkrav i socialtjänstlagen (2001:453). Språkravet innebär att arbetsgivarna ska arbeta för att omsorgspersonalen i äldreomsorgen har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevanta och funktionella för de omsorgsinsatser som de genomför.

Bedömningen är att den nivån motsvaras av B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk, Gers. Utredningen pekar på att språkutvecklande insatser behövs både på arbetsplatserna och i utbildningsinsatser för enskilda individer.

Utredningen vill också att Skolverket får i uppdrag att ta fram ett underlag till en kurs i språk och kommunikation inom äldreomsorgen för dem som fått ett betyg i svenska på gymnasial nivå men ändå saknar tillräckliga språkkunskaper. Slutligen gör utredningen bedömningen att det behöver göras en översyn över hur utbildningen i svenska och svenska som andraspråk på gymnasial nivå kan göras mer ändamålsenlig för målgruppen studerande inom vård- och omsorgsutbildningar.

Arbetsmarknadsförvaltningen är positiv till utredningens bedömningar och förslag och menar att utredningen går i rätt riktning när de lyfter fram funktionell språkförmåga. Förslaget att nivån ska vara B2 är ett rimligt strävansmål även om det för många kommer att vara svårt att nå på grund av bland annat kort tidigare skolbakgrund.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet *Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Utredningens uppdrag var att ta ställning till vilken nivå av kunskaper i svenska språket som är lämplig för personalen i äldreomsorgen. Utredningen skulle också föreslå hur ett språkrav kan utformas och skyndsamt införas i verksamheterna, samt hur språkravet kan följas upp. Utredningen lämnade sitt betänkande till regeringen i november 2024.

Ärendet

Utredningens uppdrag var att föreslå åtgärder som syftar till att bidra till en förbättrad, god och enhetlig språknivå i äldreomsorgen. De språkproblem som finns i äldreomsorgen innebär i många fall negativa konsekvenser för både omsorgstagare och personal. Utredningen lämnar två konkreta förslag på insatser. Dessutom lämnar de ett antal ytterligare förslag på uppdrag till olika myndigheter utifrån utredningens bedömningar.

Språkrav i socialtjänstlagen

En av åtgärderna som föreslås är att införa ett språkrav i socialtjänstlagen. Språkravet innebär att arbetsgivarna ska arbeta för att omsorgspersonalen har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för de omsorgsinsatser som de genomför i äldreomsorgen. Den relevanta nivån av kunskaper i det svenska språket är B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk, Gers, vilket utredningen tydliggör genom att föreslå en ny regel i socialtjänstförordningen.

Enligt utredningen ska språkravet ha ett tydligt fokus på språkutveckling och att verksamheterna systematiskt, fortlöpande och långsiktigt arbetar för en sådan utveckling.

Utredningen konstaterar att verksamheterna i många fall saknar rätt kompetens för att bedöma språknivå och vilken nivå av fortsatta språkstudier en individ behöver. Däremot menar utredningen att verksamheterna kan vara de som identifierar behov av språkutvecklande insatser hos personalen. En sådan bedömning ska avse funktionell kompetens, det vill säga om medarbetaren klarar att genomföra sina arbetsuppgifter med en tillräcklig språklig nivå.

Utredningen har tittat på möjligheten att införa ett språkrav som krav för anställning men konstaterar att det inte är genomförbart med hänsyn till kompetensförsörjningen. Risken med ett sådant krav menar utredningen är att det inte kommer att finnas tillräckligt

med personal att anställa. Istället lyfter de vikten av att det behöver vara möjligt att anställa först och utbilda sedan.

Flera av utredningens förslag som avser språkravet handlar om att ge olika myndigheter i uppdrag att verkställa förslagen. Bland annat föreslår de att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram stöd till verksamheterna om hur de kan arbeta utifrån språkravet. Andra uppdrag rör uppföljning av arbetet med språkravet på både kort och lång sikt. Övriga myndigheter som nämns som viktiga för genomförande av förslagen är Myndigheten för vårdanalys, Stockholms universitet, Skolverket och Institutet för språk och folkminnen.

Arbetsplatsen som språkutvecklande miljö

Delar av förslagen från utredningen har fokus på arbetsplatsen som språkutvecklande miljö. Andra förslag syftar till att stärka den enskilde individens utbildning och språkutveckling. Utredningen bedömer att insatser för individens språkutveckling behöver ske både i arbetet och i utbildning.

Äldreomsorgens arbetsplatser behöver arbeta aktivt med och avsätta tid för språkutveckling inom ramen för arbetet enligt utredningen. Detta kan innefatta både att organisera arbetet och utforma arbetsmiljön på ett sätt som kan främja kommunikation och språkutveckling på arbetsplatsen och att erbjuda medarbetare särskilda insatser om de behöver det. Utredningen bedömer att fler medarbetare och chefer behöver utbildning i språkutvecklande arbetssätt

Utredningen lyfter språkombud som en aktör som kan genomföra delar av det språkutvecklande arbetet på arbetsplatsen. Språkombudskonceptet har tagits fram av Vård- och omsorgscollege. Utbildningen till språkombud ger kunskaper och praktiska verktyg för ett språkutvecklande arbetssätt. Deltagarna ska också ta fram en handlingsplan för hur arbetet ska implementeras när språkombudet kommer tillbaka till arbetsplatsen. I konceptet finns också material och strategier för ett chefsstöd. Utredningen bedömer att låta utbilda språkombud och nyttja språkombuden som resurs på arbetsplatsen kan alltså vara ett sätt för äldreomsorgens verksamheter att arbeta språkutvecklande.

Behov av förändringar i utbildningsinsatser

Utredningen föreslår att Skolverket ska ta fram ett underlag till en kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen. Underlaget ska kunna användas av arbetsgivarna för att utforma eller införskaffa (till exempel upphandla) en sådan kurs

Utredningen konstaterar vidare att det behöver ske en förändring i kursen svenska som andraspråk, sva 1. Medarbetare som har godkänt betyg i kursen har ändå inte de språkkunskaper som de behöver för att arbeta inom äldreomsorgen. I många fall har medarbetare i äldreomsorgen som har läst sva 1 inte heller sådana språkkunskaper som de borde ha enligt betygskriterierna i ämnesplanen. För att komma tillrätta med problemen föreslår utredningen både en kortsiktig lösning och en åtgärd på längre sikt.

På kort sikt ser utredningen behov av att utbildningen i sva 1 förändras så att innehållet integreras med innehållet i vård- och omsorgsämnena. Förslaget är att Skolverket får uppdraget att ta fram ett stöd för hur undervisningen i kursen sva 1 kan läggas upp på ett integrerat sätt fram till dess att en mer genomarbetad lösning är på plats. Utredningen menar vidare att det på längre sikt behövs en översyn över hur vård- och omsorgselever i komvux kan få en mer ändamålsenlig utbildning i svenska språket framöver.

En svårighet för genomförandet av dessa förslag är att regeringen nyligen har beslutat om en förordningsändring som innebär att statsbidraget för regional yrkesinriktad vuxenutbildning endast ska gälla för utbildning som innebär integrering mellan kurser i yrkesämnena och kurser i komvux i svenska för invandrare (sfi) eller sva på grundläggande nivå, det vill säga inte kurser i sva på gymnasial nivå. Utredningen ser denna utveckling som olycklig.

Ett svenskalyft

Utredningen föreslår också att det införs ett statsbidrag – kallat svenskalyftet – som syftar till att stimulera arbetsgivarna till, och ge dem goda förutsättningar för, att utveckla språkutvecklande arbetsplatser samt ge den personal som behöver det möjlighet att studera svenska på arbetstid. Språkravet och svenskalyftet ska, tillsammans med en tydlig plan för uppföljning, leda till att äldreomsorgens personal över tid når de kunskaper i svenska språket som är relevanta för omsorgsinsatsernas genomförande.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben för strategi och samordning vid arbetsmarknadsförvaltningen. Vuxenutbildning Stockholm har deltagit i ärendets beredning.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen tycker att utredningen lämnar relevanta förslag som förhåller sig väl till den verksamhet som de ska tillämpas i.

Språkrav i socialtjänstlagen

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att ett språkrav som baseras på funktionell språklig förmåga möter verksamheternas behov bättre än krav på betyg från en viss kurs. Den föreslagna nivån B2 enligt Gers-skalan är en högt ställd nivå men den bygger samtidigt på en bedömning av funktionell språklig kompetens som är relevant för arbetet i äldreomsorgen vilket gör nivån rimlig. Flera sakkunniga som arbetsmarknadsförvaltningen arbetar med anser att nivån kan vara svår att nå för de medarbetare som har en kortare skolbakgrund och därmed saknar andra relevanta kunskaper och färdigheter som behövs för att utveckla ett språk. Det har vi sett när vi utbildar medarbetare från äldreomsorgen inom bland annat språklyftet och i projektet Kompetensförsörjning i äldreomsorgen.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser en möjlig risk med att formuleringen *ska arbeta för* kan bli alltför vag och svårtolkad för verksamheterna. Det är därför viktigt att det stöd och den uppföljning som utredningen föreslår tydligt beskriver vad det kan innebära och vilka förväntningar som ställs.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens uppfattning om att språkutveckling kräver ett systematiskt, fortlöpande och långsiktigt arbete för att nå en hållbar språknivå. Samtidigt är det ett nytt och ovant arbetsområde för många verksamheter inom äldreomsorgen vilket gör behovet av tydligt stöd och handledning ännu större. Det språkutvecklande arbetet bör också vara en del av verksamheternas kompetensutvecklingsplan.

Arbetsmarknadsförvaltningen håller med om att äldreomsorgens verksamheter bör ansvara för att bedöma medarbetarnas funktionella språkliga förmåga i förhållande till det arbete som ska utföras. Bedömning av formell språknivå utifrån betygskriterier och ämnesplaner bör däremot vara en uppgift för lärare i svenska eller svenska som andraspråk. En lärares bedömning kan inte ersättas av till exempel tester av olika slag. Ett sådant ger inte en fullständig eller rättvisande bild av en persons språkförmåga. För bästa resultat bör därför verksamhet och pedagog samarbeta kring det språkutvecklande arbetet. Arbetsmarknadsförvaltningen ser ett behov av att pedagogisk kompetens blir en naturlig del av det operativa arbetet för att löpande och korrekt bedöma och utforma adekvata språkutvecklande insatser.

Arbetsmarknadsförvaltningen tycker att utredningens uppdrag till flera olika myndigheter att genomföra uppföljningen av språkravets olika delar och aspekter är tydligt.

Arbetsplatsen som språkutvecklande miljö

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens inställning om att språkutvecklande insatser behövs både i arbetet och som utbildning. För att nå framgång behöver arbetet initieras och drivas av en chef

med engagemang och viss kunskap om språkinläring för vuxna men som också ger tydliga signaler till alla sina medarbetare om vikten av språkutvecklande arbetssätt. I många fall behövs ett aktivt chefsstöd för att bygga upp de kunskaper som saknas, något som förvaltningen också sett genom det lokala samarbetet med äldreomsorgen under flera år.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bild av språkombud som en lämplig funktion att driva och genomföra stora delar av det språkutvecklande arbetet. Dock ser vi en nedåtgående trend i antalet anmälningar till språkombudsutbildningarna inför våren 2025, troligen på grund av att utbildningen numera innebär en kostnad för verksamheten. Med för få aktiva språkombud i verksamheten blir det alltför osäkert att förlita sig på den rollen.

Behov av förändringar i utbildningsinsatser

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker förslaget om en kurs i språk och kommunikation som fortbildning för dem som saknar relevanta språkkunskaper för arbetet trots betyg i sve/sva 1 och en fullständig yrkesutbildning. Det är också rimligt att Skolverket blir den myndighet som ansvarar för att ta fram underlag för en sådan kurs tillsammans med Nationellt centrum för svenska som andraspråk och Socialstyrelsen. Arbetsmarknadsförvaltningen håller med om att kursen bör utgå från Socialstyrelsens stödmaterial Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling för att bibehålla fokus på funktionell språklig kompetens.

Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att den kurs i språk och kommunikation som utredningen beskriver även skulle kunna vara en bra fortbildning för de medarbetare som ännu inte har ett formellt betyg i sve/sva1 men som har det som mål i sin kompetensutvecklings- och studieplan. Hur kursen skulle kunna förhålla sig till en kommande mer ändamålsenlig utbildning i svenska eller svenska som andraspråk bör utredas i den översyn som utredning lägger förslag om.

I väntan på en sådan översyn föreslår utredningen att Skolverket ska ta fram stöd för utbildningsanordnare att integrera innehållet i vård- och omsorgsåmnena med sve/sva 1. Stödet ska syfta till att dagens vård- och omsorgselever i komvux ska få en undervisning i sva som motsvarar deras behov i så hög grad som möjligt.

Arbetsmarknadsförvaltningen håller med om att det är angeläget att vända trenden så att inte fler lämnar utbildningen med otillräckliga språkkunskaper.

Arbetsmarknadsförvaltningens erfarenheter är att det fortfarande finns utmaningar med att implementera ett integrerat arbetssätt i undervisningen. Ett stöd för att arbeta mer integrerat behöver därför

konkret visa på vilka sätt lärare ska arbeta för att uppnå syftet och ge exempel på hur arbetssätt kan utvecklas. I ämnesbetygsreformen som börjar tillämpas den 1 juli 2025 är intentionen att det centrala innehållet kan viktas så att betoning läggs på vissa delar utifrån begreppet *väsentliga kunskaper*. Skolverket använder begreppet om de tyngdpunkter i ämnet som betonas i syftet eller som kan kopplas till många och bärande delar av det centrala innehållet. I gengäld kan andra punkter få lite mindre utrymme i undervisningen då de inte är lika väsentliga. Exempelvis skulle det kunna innebära att undervisningen utgår från behoven i arbetet och lägger lite mindre fokus på delarna i ämnesplanen som rör analys av skönlitterära texter eller en översikt över de litterära epokerna och istället fördjupar muntlig och skriftlig framställning eller språkinlärrarstrategier. Med ett sådant förhållningssätt ser vi att en integrering kan bli mer funktionell och ändamålsenlig och vara av större relevans för eleverna utan att göra avkall på kunskapsnivån för ämnesnivån.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens uppfattning om att förordningsändringen kring statsbidraget för regional yrkesinriktad vuxenutbildning är olycklig. I dagsläget är det dock få elever på de integrerade utbildningar som når gymnasial nivå inom ramen för sin yrkesutbildning på komvux så påverkan bedöms inte bli särskilt stor.

Ett svenskalyft

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att ett statsbidrag för fortsatt utbildning i svenska är bra. Det är viktigt att de utbildningar som ges till individen är på rätt nivå för att ge de effekter som eftersträvas. För att ta reda på var en medarbetares språkliga nivå befinner sig bör svenskalyftet även kunna användas för orienteringskurser eller inledande kartläggning inför ansökan till utbildning. Målsättningen måste vara att alla ska lyckas med sin utbildning och då är en kartläggning av befintliga kunskaper och utbildningsbehov grundläggande.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att statsbidraget ska kunna användas för studier på alla nivåer och alla studieformer, även sfi och kombinationsutbildningar. Det måste också vara möjligt att få fortsätta med utbildning i svenska om man inte hinner klart med de uppsatta målen inom yrkesutbildningens ramar.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill också lyfta frågan om behovet av utbildning generellt. Många av de anställda i äldreomsorgen eller studerande på vård- och omsorgsutbildningarna i komvux har en kort skolbakgrund bakom sig och i flera fall från ett skolsystem som skiljer sig från det svenska. Det innebär att de kan sakna grundläggande färdigheter i läsning och skrivning men också andra förmågor som en person tillägnar sig genom att delta i

utbildningssystemet i Sverige. Det kan till exempel handla om studieteknik och strategier för lärande men också grundläggande kunskaper i samhälls- och naturorienterande ämnen och matematik.

Ett svenskalyft måste också vara långsiktigt och ge vuxenutbildningen och äldreomsorgen förutsättningar att planera insatser som blir hållbara över tid. Det är ofta en utmaning för verksamheter att kunna låta medarbetare delta i fortbildningsinsatser eftersom det kan vara svårt med vikarier. Att förlägga insatser för lärande och språkutveckling på arbetsplatsen bör därför underlätta planering för den personal som ska delta när medarbetarna kan fortsätta arbeta samtidigt.

Ett svenskalyft som fokuserar på språkinlärning bör fortsatt komplettera det pågående äldreomsorgslyftet. Det senare stärker möjligheterna för medarbetare att komplettera med utbildning i vård- och omsorgskurser och fyller en viktig funktion för stärkt kvalitet i äldreomsorgen.

Karina Uddén
Arbetsmarknadsdirektör
Arbetsmarknadsförvaltningen

Amanda Broman
Stabschef
Arbetsmarknadsförvaltningen

Bilaga

1. Remiss Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling, SOU 2024:78, KS 2024/1449

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karina Uddén, Arbetsmarknadsdirektör	2025-02-06
Amanda Broman, Stabschef	2025-02-06